

علم و دین از منظر شهید مطهری مکمل یکدیگرند

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی گفت: یکی از مبانی اصلی دین‌شناسی و انسان‌شناسی شهید مطهری، سازگاری علم و دین است..

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی گفت: یکی از مبانی اصلی دین‌شناسی و انسان‌شناسی شهید مطهری، سازگاری علم و دین است و او این دو را مکمل یکدیگر می‌داند؛ ایشان در برخی آثارشان علم نافع، علم مفید و علم واجب را علم دینی می‌داند.

ارسال/ علم و دین از منظر شهید مطهری مکمل هستند به گزارش ایکننا، رمضان علی‌تبار؛ عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۶ اردیبهشت ماه در نشست علمی «علم دینی از منظر شهید مطهری» با اشاره به ماهیت علم دینی با بیان اینکه ادبیات امروزی علم دینی مقوله‌ای تمدنی است، گفت: در آثار علمای قبل از انقلاب مانند شهید مطهری و علامه طباطبایی و ... ادبیات علم دینی با صراحت بیان نشده است ولی قطعاً محتوای علم دینی در آثار آنان موجود است. البته اولین پرسش این است که آیا شهید مطهری دغدغه علم دینی داشته است یا خیر، فارغ از آن که نام آن را علم مفید و واجب و نافع و ... بداند.

وی افزود: شهید مطهری فارغ از اینکه نام این کار را تولید علم دینی بدانیم یا خیر قطعاً دنبال این کار به صورت نظری و عملی بوده و به تبلیغ آن پرداخته است. در آثاری چون «مقدمه‌ای بر جهان بینی اسلامی» و مقالات فلسفی ایشان، امدادهای غیبی در زندگی بشر، ۲۰ گفتار و نظریات دیگر ایشان و سیری در نهج البلاغه هم بحث علم دینی مشهود است.

علی‌تبار با اشاره به دین‌شناسی، معرفت و علم‌شناسی شهید مطهری، اضافه کرد: شهید مطهری نگاهی عالمانه و دقیق به دین و قلمرو دین دارد که امتداد این مباحث در علم دینی هم مؤثر است؛ دین از نظر ایشان، دین اسلام به عنوان دینی جامع و کامل و پاسخگوی نیازهای بشر در تمامی شئون مادی و معنوی است. از نظر وی دین هم حرف درباره علم دارد و هم به آن جهت می‌دهد و هم هدایتگر علم است.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با اشاره به فلسفه علم شهید مطهری با بیان اینکه ایشان علم دو ساحت عرشی و فرشی و زمینی و ملکوتی دارد، گفت: از نظر ایشان علم زمینی باید در امتداد جنبه عرشی و الهی و ملکوتی باشد و به تعبیری علم، مقدمه انسان‌سازی و تربیت جامعه است؛ علم ابزار و زمینی از منظر ایشان ارزش و شرافت ذاتی ندارد مگر اینکه در امتداد آن جنبه ملکوتی و الهی باشد. ایشان منابع و ابزار علم را هم عقل و وحی و شهود و تجربه می‌داند.

علم و دین از منظر شهید مطهری

وی افزود: یکی از مبانی اصلی دین و انسان‌شناسی شهید مطهری، سازگاری علم و دین است و او این دو را مکمل همدیگر می‌داند؛ ایشان در برخی آثارشان علم نافع، علم مفید و علوم واجب را علم دینی می‌داند زیرا شریعت آن را واجب کرده است و در راستای سعادت و هدایت انسان است یا خود آن علم برای جامعه اسلامی مفید است و چنین علمی مقدمه برای یک واجب هم می‌شود و کمک به فهم دینی می‌کند و حتی ایشان تأکید دارد علومی مانند اقتصاد و جامعه‌شناسی و موضوع‌شناسی را هم به خاطر اینکه مقدمه علوم دینی است دینی می‌داند.

علی‌تبار افزود: در آثار شهید مطهری دغدغه ساخت جامعه اسلامی و مدیریت جامعه وجود داشته گرچه از تعابیر و ادبیات امروزی در تولید علوم استفاده نکرده است؛ ایشان غیر از مباحث نظری وارد حل مسائل اجتماعی هم شده است و کاربرد عملی آن را نشان داده و مسائل اجتماعی مانند حجاب، علل گرایش به مادی‌گرایی را با همین مبانی تحلیل و تفسیر کرده است.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با بیان اینکه شهید مطهری سه گام در تولید علم دینی برداشته است، اظهار کرد: اولین مرحله تولید مبادی، مبانی از منابع دینی است زیرا نمی‌توان علوم دینی تولید کرد ولی مبانی و مبادی ما سکولار باشد. ایشان در کتاب «آشنایی با قرآن» مسائل عقلانی و حیاتی و قرآن‌شناختی را بیان فرموده است یا در فلسفه اخلاق، کتاب توحید و ...؛ فلسفه و روش رئالیسم هم که کاملاً معرفت‌شناسانه است؛ عدل الهی و انسان و سرنوشت، نظریه فطرت و .. هم چارچوب نظری برای تولید علوم انسانی و اسلامی می‌سازد.

علی‌تبار با بیان اینکه گام دیگر ایشان نقد علوم سکولار و مبانی و مبادی آن بوده است، تصریح کرد: ایشان صرفاً دنبال تولید

مبانی علوم دینی نبوده است و سراغ نقد مبانی علوم سکولار رفته و مکاتب و مبانی و نظریات و رویکرد و روش های غرب را هم نقد کرده است. گام سوم ایشان هم تولید علم دینی است یعنی اینطور نبود که ایشان فقط بگویند من چون فیلسوف هستم فقط مبانی و مبادی تولید می کنم بلکه به صورت درجه یک و پا به کار وارد مسئله علم و فرهنگ و علوم انسانی می شود.

تولید علم مقوله فرهنگی، دینی و تدریجی

وی اظهار کرد: برخی فکر می کنند علم دینی یعنی اینکه یک رشته ای ۱۰ ساله تولید شود و مطالب آن بیرون بیاید و تدریس شود که این شدنی نیست و غلط است؛ تولید علم یعنی مسائل اجتماعی پاسخ داده شود و نظریات مختلف در این باره توسط عالمان دینی بیان شود و یک شبکه از نظریات را ایجاد کند؛ بنابراین اینطور نیست که بگوییم ۱۰ نهاد متولی تولید علم دینی هستند و باید تا ۱۰ سال دیگر تولید شود. بنابراین تولید رشته های مختلف، تولید علم دینی نیست و تولید علم یک مقوله علمی فرهنگی تدریجی چندده ساله است.

علی تبار بیان کرد: شهید مطهری در پاسخ به شبهات و حل مسائل اجتماعی فعالانه عمل کرده است و امروز هم می توان از این روش در تولید علوم انسانی اسلامی کمک شایانی بگیریم؛ ایشان در کتاب نظام حقوق زن در اسلام، در حقیقت یک مسئله اجتماعی بزرگ را تفسیر و تبیین کرده است؛ حقوق زن یک مسئله اجتماعی، شرعی، حقوقی است؛ مسئله حجاب که امروزه هم دغدغه و مسئله برای جامعه شده است؛ بحث اخلاق جنسی از منظر روان شناسی و تربیتی و ...؛ مسئله ربا، نظری به نظام اقتصادی اسلام، تکامل اجتماعی انسان هم موضوعاتی است که ایشان در آثارش به آن پرداخته است و بزرگانی چون علامه مصباح یزدی بعدا به تفصیل و بازسازی آن پرداخته اند.

این پژوهشگر اضافه کرد: اگر دولت و نهاد و فرد محققى بخواهد تولید علم دینی بکند این گام ها خیلی رهگشا است و علامه مصباح هم گام های علمی از جهت تربیت پژوهشگر و محقق و تولید محتواهای علوم انسانی اسلامی و ... بر همین راستا برداشتند که جریان شناسی علم دینی را به ما می دهد. آنچه در علم دینی مهم است دغدغه کسانی چون امام، علامه طباطبایی، شهید مطهری و رهبر انقلاب و علامه مصباح و ... است؛ این دغدغه ها راهگشاست و باید به خوبی پیش رود. ما اگر بتوانیم از آثار بزرگانی چون شهید مطهری بهره ببریم با هر عنوانی که وارد این مقوله شویم خواهیم توانست به حل مسائل اجتماعی با رویکردهای مختلف بپردازیم و از طرف دیگر باید مراقب نفوذ جریان سکولار در علم هم باشیم که مختص روان شناسی و جامعه شناسی و ... نیست و مانند شرک خفی در درون علم دینی هم تنیده می شود.

وی با بیان اینکه علم دینی در برابر علم سکولار است، گفت: روان شناسی فرویدی دارای رویکرد الحادی است ولی آنچه مهم است نفوذی است که از جریان علم سکولار وارد علم دینی شود و در این صورت به عرفان اسلامی و فلسفه اسلامی هم رحم نخواهد کرد و مانند موربانه به جان علوم خواهد افتاد. آیت الله جوادی آملی معتقد است فلسفه است که علم را به الحادی و الهی تقسیم می کند و سکولاریسم هم جریانی است که می تواند وارد فقه و فلسفه و ... شود؛ سکولاریسم به معنای تفرد و جدایی دین از دنیا در فقه هم نفوذ و رسوخ دارد.